

Wprowadzenie

Biura rachunkowe odgrywają istotną rolę w walce z procederem prania pieniędzy. Aby mogły robić to skutecznie, muszą znać i rozumieć przepisy ustawy z 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (j.t. Dz.U. z 2023 r. poz. 1124 ze zm.). Ustawa jest sukcesywnie nowelizowana.

W ostatnim czasie najistotniejszych zmian w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu dokonano ustawą z 1 grudnia 2022 r. o Systemie Informacji Finansowej. Zmiany miały na celu wdrożenie do polskiego porządku prawnego postanowień dyrektywy 2019/1153. Dodać jednak w tym miejscu należy, iż część zmian dokonana została w rozdziale dziewiątym ustawy (Ochrona i udostępnianie informacji), niebędącego przedmiotem rozważań niniejszej publikacji.

Wspomniana ustawa poszerzyła słowniczek ustawowy o nowe pojęcia. Dodano przepisy związane z umożliwieniem pozyskiwania danych z Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych przez określone w ustawie organy w drodze teletransmisji. Poszerzono ponadto katalog deliktów administracyjnych.

Ustawa z 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego wprowadziła natomiast uprawnienie Generalnego Inspektora do działania z urzędu w zakresie udostępniania posiadanych informacji, co ma na celu zagwarantowanie prawidłowego i skutecznego kanału wymiany informacji pomiędzy Generalnym Inspektorem a organami ścigania (są to jednak zmiany dokonane we wspomnianym rozdziale 9.).

Ustawą z 7 października 2022 r. o zmianie niektórych ustaw w celu uproszczenia procedur administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców wydłużono termin na dokonanie zgłoszenia do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych. Ustawą – z tego samego dnia – o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw rozszerzono katalog informacji przekazywanych przez instytucje obowiązane Generalnemu Inspektorowi, jednakże dotyczy to wyłącznie notariuszy.

Wprowadzenie do polskiego porządku prawnego fundacji rodzinnej (ustawą z 26 stycznia 2023 r.) spowodowało konieczność dokonania zmiany definicji trustu poprzez jej rozszerzenie właśnie o fundację rodzinną. W ślad za tym doprecyzowano identyfikację beneficjentów rzeczywistych trustu.

Ustawa z 14 kwietnia 2023 r. o konsumenckiej pożyczce lombardowej rozszerzyła katalog instytucji obowiązanych przez objęcie podmiotów prowadzących działalność lombardową.

Ustawa z 7 lipca 2023 r. o ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym rozszerzyła w ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu przesłanki świadczące o niższym ryzyku prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu.

Z kolei na podstawie ustawy z 16 sierpnia 2023 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem rozwoju rynku finansowego oraz ochrony inwestorów na tym rynku zakresem interesującej nas ustawy objęto również podmioty prowadzące infrastruktury w technologii uproszczonego rejestru. Wprowadzono przepisy umożliwiające Generalnemu Inspektorowi przeprowadzanie kontroli w instytucjach obowiązanych w sposób całkowicie zdalny. Umożliwiono też instytucjom obowiązany uzupełnianie braków formalnych w pisma do Generalnego Inspektora.

Niniejsza publikacja stanowi kompleksowy poradnik dla biur rachunkowych, obejmujący sygnalizowane powyżej zmiany, wraz z wzorami dokumentów niezbędnych do wypełniania szeregu obowiązków i procedur prawnych nałożonych na te podmioty przez – kilkakrotnie w ostatnim czasie nowelizowaną – ustawę o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

1. Instytucje obowiązane do stosowania zasad przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz organy informacji finansowej egzekwujące stosowanie tych obowiązków

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (dalej u.p.p. lub ustawa) zawiera zamknięty katalog podmiotów obowiązanych do wypełniania obowiązków przewidzianych ustawą, tj. instytucje obowiązane. Wśród nich są podmioty prowadzące działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Instytucjami obowiązаныmi są w aktualnym stanie prawnym:

- 1) banki i inne jednostki w rozumieniu Prawa bankowego;
- 2) spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe i Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa;
- 3) krajowe instytucje płatnicze i inne jednostki w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych;
- 4) firmy inwestycyjne i inne jednostki w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi;
- 5) zagraniczne osoby prawne i inne jednostki w rozumieniu ustawy o giełdach towarowych;
- 6) spółki prowadzące rynek regulowany;
- 7) fundusze inwestycyjne i inne jednostki w rozumieniu ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi;
- 8) zakłady ubezpieczeń wykonujące działalność w zakresie ubezpieczeń na życie;
- 9) pośrednicy ubezpieczeniowi wykonujący czynności pośrednictwa w zakresie ubezpieczeń;
- 10) Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych;
- 11) podmioty prowadzące system rozrachunku oparty na DLT;
- 12) przedsiębiorcy prowadzący działalność kantorową;
- 13) podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie walut wirtualnych;
- 14) notariusze w zakresie czynności dokonywanych w formie aktu notarialnego, obejmujących:
 - a) przeniesienie własności wartości majątkowej, w tym sprzedaż, zamianę lub darowiznę ruchomości lub nieruchomości,
 - b) zawarcie umowy działu spadku, zniesienia współwłasności, dożywocia, renty w zamian za przeniesienie własności nieruchomości oraz o podział majątku wspólnego,

- c) przeniesienie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, prawa użytkowania wieczystego oraz ekspektatywy odrębnej własności lokalu,
 - d) wniesienie wkładu niepieniężnego po założeniu spółki,
 - e) zawarcie umowy dokumentującej wniesienie lub podwyższenie wkładów do spółki albo wniesienie lub podwyższenie kapitału zakładowego,
 - f) przekształcenie lub połączenie spółek,
 - g) zbycie przedsiębiorstwa,
 - h) zbycie udziałów w spółce,
 - i) prowadzenie rejestru akcjonariuszy prostych spółek akcyjnych oraz podejmowanie związanych z tym czynności;
- 15) adwokaci, radcowie prawni, prawnicy zagraniczni i doradcy podatkowi, świadczących na rzecz klienta określoną pomoc prawną lub czynności doradztwa podatkowego (nie dotyczy radców prawnych i prawników zagranicznych wykonujących zawód w ramach stosunku pracy lub służby m.in. w urzędach obsługujących organy administracji publicznej);
 - 16) doradcy podatkowi i biegli rewidenci;
 - 17) przedsiębiorcy świadczący usługi w zakresie porad w sprawach podatkowych;
 - 18) przedsiębiorcy świadczący usługi na rzecz spółek lub trustów;
 - 19) biura rachunkowe;
 - 20) pośrednicy w obrocie nieruchomościami;
 - 21) operatorzy pocztowi;
 - 22) podmioty prowadzące działalność w zakresie gier hazardowych;
 - 23) fundacje;
 - 24) stowarzyszenia;
 - 25) przedsiębiorcy przyjmujący lub dokonujący płatności w gotówce o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro;
 - 26) przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie udostępniania skrytek sejfowych;
 - 27) przedsiębiorcy prowadzący działalność polegającą na obrocie, pośrednictwie w obrocie oraz przechowywaniu dzieł sztuki, przedmiotów kolekcjonerskich i antyków;
 - 28) instytucje pożyczkowe;
 - 29) przedsiębiorcy wykonujący działalność lombardową (od 7 stycznia 2024 r.).

Katalog instytucji obowiązanych został poszerzony w ostatnim czasie tylko nieznacznie. Dodano do niego podmioty prowadzące system rozrachunku oparty na DLT (art. 2 ust. 1 pkt 10a u.p.p.p.; w związku z wejściem w życie rozporządzenia DLT Pilot Regime, tj. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/858 z 30 maja 2022 r. w sprawie systemu pilotażowego na potrzeby infrastruktur rynkowych opartych na